

POSTANOWIENIE

Dnia 13 stycznia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Iwona Koper (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z wniosku Banku Polska Kasa Opieki S.A. w W., Oddziału w B.

przy uczestnictwie Jadwigi B.-K. i Michała K.

o wpis zmiany wierzyciela hipotecznego,

na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 13 stycznia 2011 r.,

na skutek zagadnienia prawnego przedstawionego

przez Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 20 października 2010 r.,

„Czy od wniosku o wpis zmiany wierzyciela hipotecznego, należy pobrać opłatę stałą w wysokości 60 zł na podstawie art. 44 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. tekst jednolity z 2010 r. Nr 90 poz. 594 ze zm.) czy też opłatę stałą w wysokości 150 zł na podstawie art. 43 pkt 4 wyżej cytowanej ustawy?”

odmawia podjęcia uchwały.

Uzasadnienie

Przedstawione Sądowi Najwyższemu zagadnie prawne powstało w sprawie z wniosku Banku Polska Kasa Opieki S.A. w W. o ujawnienie w dziale IV księgi wieczystej [...] zmiany wierzyciela hipotecznego banku BPH S.A. na Bank Polska Kasa Opieki S.A. w odniesieniu do wpisanej w tej księdze hipoteki zwykłej w kwocie 21.760 CHF i hipoteki kaucyjnej do kwoty 11.400 CHF.

Referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym zarządzeniem z dnia 20 stycznia 2010 r., na podstawie art. 511¹ § 1 k.p.c., zwrócił wniosek jako nienależycie opłacony opłatą sądową w kwocie 120 zł, podczas gdy zgodnie z art. 43 pkt 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz. U. z 2010 r., Nr 90, poz. 594, ze zm. – dalej jako u.k.s.c.) opłata stała należna od wniosku o zmianę treści ograniczonych praw rzeczowych wynosi 150 zł, zaś zgodnie z art. 45 ust. 2 tej ustawy opłatę stałą określoną w art. 42 i 43 pobiera się odrębnie od wniosku o wpis każdego prawa, chociażby wpis dwu lub więcej praw miał być dokonany na tej samej podstawie prawnej. W ocenie referendarza zmiana wierzyciela hipotecznego stanowi, w świetle art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn. Dz.U. z 2001 r., Nr 124, poz. 1361), zmianę treści hipoteki zabezpieczającej określoną wierzytelność. W konsekwencji wnioskodawca powinien był uiścić opłatę stałą w łącznej kwocie 300 zł.

Sąd Rejonowy

postanowieniem z dnia 11 lutego 2010 r. utrzymał w mocy, zaskarżone przez wnioskodawcę zarządzenie referendarza, podtrzymując wyrażone w nim stanowisko, że wniosek dotyczy zmiany hipoteki i powinien być opłacony zgodnie z art. 43 pkt 4 u.k.s.c.

Sąd Okręgowy rozpoznając zażalenie wnioskodawcy na powyższe postanowienie wskazał, że w sądach apelacji katowickiej ukształtowała się rozbieżna praktyką orzecznicza odnośnie do tego, czy zmiana wierzytelności hipotecznej (a właściwie wierzyciela hipotecznego) jest jednocześnie zmianą treści hipoteki. Wyraził przy tym pogląd, że opłata od przedmiotowego wniosku powinna być ustalona, tak jak podnosi wnioskodawca w zażaleniu, na odstawie art. 44 ust. 1 pkt 6 u.k.s.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 390 § 1 zd. 1 k.p.c., jeżeli przy rozpoznawaniu apelacji powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd może przedstawić to zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, odraczając rozpoznanie sprawy. Wskazane w przytoczonym przepisie wymagania, którym powinno odpowiadać przedstawione zagadnienie prawne zostały określone w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Zagadnienie prawne musi powstać przy rozpoznawaniu apelacji (środka zaskarżenia, do którego – odpowiednio – stosuje się przepisy o apelacji). Użycie przez ustawodawcę przyimka „przy” z jednej strony określa moment powstania zagadnienia prawnego, z drugiej zaś wskazuje na istnienie związku przyczynowego między zagadnieniem prawnym, a podjęciem decyzji kończącej postępowanie apelacyjne (zob. np. postanowienia SN z 27 maja 2010 r., III CZP 32/10, nie publ; z dnia 9 kwietnia 2010 r., III CZP 17/10, nie publ; z 7 kwietnia 2010 r., II UZP 5/10, nie publ; z 17 listopada 2009 r., III CZP 85/09, nie publ; z 22 stycznia 2009 r., III CZP 120/08, nie publ; z 14 listopada 2006 r., III CZP 84/06, nie publ; z 7 listopada 2006 r., III CZP 77/06, nie publ; z 12 kwietnia 2006 r., III SZP 2/06, nie publ; z 28 lutego 2006 r., III CZP 3/06, nie publ; z 30 maja 2003 r., III CZP 30/03, nie publ; z 9 czerwca 2005 r., III CZP 31/05, nie publ; z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, nie publ).

Sąd Najwyższy nie jest związany stanowiskiem sądu drugiej instancji odnośnie do istnienia przesłanek do podjęcia uchwały. W ramach badania, czy zostały one spełnione Sąd Najwyższy ustala istnienie przedmiotowego związku przyczynowego, mając na względzie zakres kognicji sądu drugiej instancji, podniesione w środku odwoławczym zarzuty oraz stan faktyczny sprawy.

Przedstawione Sądowi Najwyższemu zagadnienie musi mieć charakter prawny oraz musi budzić poważne wątpliwości. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że powinno ono dotyczyć wykładni przepisów prawa materialnego lub postępowania, nie zaś ich stosowania w konkretnym stanie faktycznym. Zagadnienie nie może sprowadzać się do postawienia pytania, które wymagałoby dokonania przez Sąd Najwyższy subsumcji, czy też dokonania wyboru

właściwej normy prawnej (postanowienia SN z 17 października 1995 r., III CZP 145/95, nie publ.; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, Prok. i Pr. 2003 r., nr 7-8, s. 37; 7 września 2005 r., II UZP 8/05, OSNP 2006, nr 15-16, poz. 252). Zagadnienie prawne musi budzić poważne wątpliwości, bowiem zwykłe wątpliwości sąd drugiej instancji obowiązany jest rozwiązywać we własnym zakresie (postanowienie SN z 12 października 2005 r., III CZP 68/05, nie publ). Przedstawienie zagadnienia prawnego uznaje się za niedopuszczalne w sytuacji, gdy stanowisko sądu drugiej instancji jest jednoznaczne, pozbawione wątpliwości, a sądowi, który je przedstawił w istocie nie chodzi o wyjaśnienie wątpliwości prawnych, lecz o nadanie legitymacji zaprezentowanemu pogładowi prawnemu (postanowienie SN z 13 czerwca 2006 r., II UZP 6/06, nie publ).

W postanowieniu z 10 lutego 2006 r., III CZP 1/06, (nie publ) Sąd Najwyższy trafnie wyjaśnił, że podstawowym warunkiem zwrócenia się do Sądu Najwyższego w trybie art. 390 k.p.c. jest to, aby sąd, który przedstawia określone zagadnienie prawne wyraźnie wskazał, że istnieją argumenty przemawiające za jednym z możliwych rozwiązań. Jeżeli zaś z uzasadnienia postanowienia wynika, że nie ma żadnych argumentów, które pozwalałyby na inne rozstrzygnięcie przedstawionego w nim zagadnienia prawnego, to brak jest podstaw do udzielenia odpowiedzi. Celem zwrócenia się do Sądu Najwyższego w trybie art. 390 k.p.c. nie jest bowiem uzyskanie przez sąd przedstawiający wsparcia Sądu Najwyższego dla jednoznacznie sformułowanego stanowiska.

Wątpliwości, które powziął sąd drugiej instancji, mogą wynikać z niejasnego brzmienia przepisów mających w danej sprawie zastosowanie, a dotychczas w orzecznictwie Sądu Najwyższego niewyjaśnionych lub z rozbieżności w dotychczasowej judykaturze. Sposób ich sformułowania i umotywowania powinien usprawiedliwiać wahania sądu w opowiedzeniu się za jedną z wchodzących w rachubę koncepcji prawnych (postanowienie SN z dnia 30 listopada 2005 r., III CZP 97/05, nie publ.). Na obowiązek szczegółowego uzasadnienia, że dotychczasowe orzecznictwo jak również doktryna nie dają podstaw do usunięcia poważnych wątpliwości prawnych, które pozostają w związku przyczynowym z rozstrzygnięciem sprawy Sąd Najwyższy zwrócił uwagę również w postanowieniach z 25 stycznia 2007 r., III CZP 100/06, (nie publ.) 27 maja

2010 r., III CZP 32/10, (nie publ.); z 29 października 2009 r., III CZP 79/09, nie publ.; z 24 lutego 2009 r., III CZP 144/08, (nie publ.); z 14 grudnia 2007 r., III CZP 116/07, (nie publ.).

Zagadnienie prawne powinno być przedstawione „do rozstrzygnięcia”. Nie chodzi zatem o to, aby Sąd Najwyższy wskazał jaką decyzję procesową sąd drugiej instancji powinien podjąć w konkretnej sprawie, ale chodzi o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego, które pozostaje w związku z rozpoznaniem apelacji (zob. postanowienie SN z dnia 9 kwietnia 2010 r., III CZP 17/10, nie publ.; postanowienie SN z 12 marca 2010 r., III CZP 7/10, nie publ.);

Sąd Okręgowy przedstawiając do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu przytoczone na wstępie zagadnienie prawne nie wykazał, że w jego ocenie, budzi ono poważne wątpliwości, skoro jednoznacznie stwierdził, że opłata sądowa od przedmiotowego wniosku powinna zostać ustalona na podstawie art. 44 ust. 1 pkt 6 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, dzieląc w tym zakresie argumentację wnioskodawcy. Co więcej Sąd Okręgowy uzasadnił szeroko to swoje stanowisko podnosząc szereg przemawiających na jego rzecz argumentów, jak również odwołując się do, jednoznacznych w tym zakresie, wypowiedzi doktryny. Równocześnie, co jest szczególnie istotne z punktu widzenia wcześniejszych rozważań, Sąd Okręgowy nie przedstawił żadnej argumentacji prawnej wskazującej na inny, możliwy do przyjęcia, sposób rozstrzygnięcia powstałego zagadnienia, a co więcej nie brał pod uwagę innego rozwiązania poza tym, które sam wskazał. Wystąpienie o rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy przedstawionego zagadnienia prawnego jedynie z powodu rozbieżności jakie w zakresie nim objętym występują w znanej urzędowo Sądowi Okręgowemu praktyce orzeczniczej zmierza w istocie do uzyskania poparcia dla uznanego przez Sąd Okręgowy za właściwy sposobu udzielenia odpowiedzi na postawione w jego ramach pytanie.

Zagadnienie prawne przedstawione do rozstrzygnięcia przez Sąd Okręgowy nie tylko nie nasuwa poważnych wątpliwości, ale wręcz żadnych wątpliwości. Jest bowiem oczywiste, i tak też przyjmuje się jednolicie w doktrynie, że od wniosku o wpis zmiany wierzyciela hipotecznego, należy pobrać opłatę stałą w wysokości 60 zł na podstawie art. 44 ust. 1 pkt 6 u.k.s.c. Przepis art. 43 pkt 4 u.k.s.c. wskazuje wyraźnie, że opłatę stałą w kwocie 150 zł pobiera się od wniosku o wpis zmiany

treści ograniczonych praw rzeczowych. W konsekwencji, na podstawie tego przepisu nie można pobrać opłaty od wniosku o wpis zmiany wierzyciela hipotecznego bowiem zmiana ta nie jest zmianą treści hipoteki, będącej ograniczonym prawem rzeczowym (art. 244 § 1 k.c.).

Treść poszczególnych ograniczonych praw rzeczowych utożsamiana jest z uprawnieniami, które umożliwiają uprawnionemu podmiotowi korzystanie z cudzej rzeczy. Korelatem uprawnień, jakie przysługują zainteresowanym w ramach ograniczonych praw rzeczowych są bierne obowiązki innych osób, a wśród nich właściciela rzeczy, polegające na powstrzymaniu się od działań, które by uniemożliwiały lub utrudniały wykonywanie ograniczonych praw rzeczowych. Zmiana treści ograniczonego prawa rzeczowego może polegać np. na zmianie jego zakresu, sposobu wykonywania, okresu na jaki zostało ustanowione jako prawo terminowe, czy też rozszerzeniu lub zawężeniu uprawnień lub obowiązków wynikających ze stosunków obligacyjnych stanowiących ustawowy składnik zmienionego prawa.

Treścią hipoteki jest służące wierzycielowi uprawnienie do zaspokojenia się z obciążonej nieruchomości, a konkretnie z ceny uzyskanej z egzekucji z nieruchomości. W literaturze wskazuje się, że wierzycielowi hipotecznemu przysługują dwa uprawnienia czy też dwa atrybuty, które składają się na treść hipoteki, tj. pierwszeństwo zaspokojenia przed wierzycielami osobistymi i skuteczność obciążenia względem każdorazowego właściciela nieruchomości. Zaspokojenia można dochodzić bez względu na to, kto jest właścicielem nieruchomości hipotecznej i z pierwszeństwem przed wierzycielami osobistymi właściciela nieruchomości.

Zmiana treści hipoteki ściśle wiąże się ze zmianą treści wierzytelności hipotecznej, przy czym zmiana treści wierzytelności hipotecznej pociąga za sobą zmianę treści hipoteki tylko wówczas, gdy dotyczy elementów ujawnionych we wpisie hipoteki do księgi wieczystej. Istotne jest funkcjonujące w ustawie rozróżnienie między zmianą treści hipoteki i przejściem (przeniesieniem) hipoteki, które z reguły wiąże się z przelewem wierzytelności hipotecznej. O przeniesieniu hipoteki traktuje w szczególności art. 79 ust. 2, art. 107, art. 117 u.k.w.h. Natomiast art. 95 ust. 5 ustawy z 29 sierpnia 1997 Prawo bankowe (tekst jedn. Dz.U.

z 2002 r., Nr 72, poz. 665 ze zm.) nie tylko rozróżnia zmianę treści hipoteki i przeniesienie hipoteki, ale wprost wiąże przeniesienie hipoteki ze zbyciem wierzytelności. Ustawodawca posługuje się również bardziej ogólnymi terminami, tj. „przeniesienie ograniczonego prawa rzeczowego” (art. 245¹ k.c.), „zmiana treści ograniczonego prawa rzeczowego” (art. 248 k.c.).

Z tych względów brak jest podstaw prawnych dla utożsamiania zmiany treści wpisu hipoteki i zmiany treści hipoteki. Opłatę stałą w kwocie 150 zł pobiera się od zmiany treści ograniczonego prawa, nie zaś od zmiany treści wpisu ograniczonego prawa. Natomiast wpis zmierzający do ujawnienia zmiany wierzyciela hipotecznego jest innym wpisem w rozumieniu art. 44 ust. 1 pkt 6 u.k.s.c.

O odmowie podjęcia uchwały Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. w zw. z art. 61 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r., o Sądzie Najwyższym (Dz. U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.).